

ВИСНОВОК
ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ
ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

Чень Хайюнь

на тему «Творча діяльність О. Черепніна в контексті світового музичного мистецтва ХХ ст.», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 025 Музичне мистецтво

1. Актуальність теми та її зв'язок з планами наукових робіт установи.

Однією з найяскравіших творчих особистостей у світовому музичному мистецтві ХХ ст. є композитор, піаніст, музичний теоретик та культурний діяч Олександр Черепнін (1899-1977). Яскравий представник творчої генерації митців-новаторів, які у першій половині ХХ століття змінили обличчя європейської та світової музики, О. Черепнін втілює у своїй діяльності провідні ознаки і тенденції епохи, своєрідним дзеркалом якої є його багатогранна творча спадщина – насамперед композиторська та музично-теоретична. Його інноваційна концепція музичної мови багато в чому передувала відкриттям А. Шенберга, Й. М. Хауера, О. Мессіана та ін.

Видатний музикант, Олександр Черепнін здійснив значний внесок до розвитку світового музичного мистецтва та культури, активно і плідно працюючи в різних країнах Європи (Франції, Грузії, Німеччині, Великій Британії тощо), Азії (Китаї, Японії, Палестині, Сінгапурі), Америки (США), Африки (Єгипет). Само його життя, насичене епохальними подіями, стало своєрідним символом плідного діалогу культур Заходу та Сходу.

Особливу роль у його творчій діяльності мали тісні взаємозв'язки з музичною культурою Китаю. Саме Олександр Черепнін зробив величезний внесок у розвиток китайського музичного мистецтва ХХ ст. й активно сприяв формуванню нової китайської національної композиторської та фортепіанно-виконавської шкіл. В свою чергу, образи та мотиви китайської культури знайшли широке віддзеркалення у його власній композиторській творчості.

Музика Олександра Черепніна з кожним роком все більше поширюється світом. Композиторські твори митця звучать у концертних програмах кращих музикантів-виконавців різних країн. Постійно збільшується й кількість художніх заходів, а також наукових праць, присвячених постаті музиканта та його мистецькій спадщині.

Втім, попри світове визнання творчої діяльності О. Черепніна та його ролі у розвитку музичного мистецтва ХХ ст., в українському музикознавстві дотепер немає наукових праць, присвячених висвітленню його яскравої особистості та творчої діяльності.

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження обумовлена:

- масштабом мистецької постаті Олександра Черепніна;
- художньою значущістю його творчої діяльності;
- важливістю музикознавчого осягнення її визначної ролі у світовому (зокрема китайському) музичному мистецтві ХХ ст.;

- недослідженістю зазначеної проблематики в українській музикології.

Окреслена актуальність дослідження детермінує формулювання його теми: **«Творча діяльність О. Черепніна в контексті світового музичного мистецтва ХХ ст.»**.

Дисертацію виконано на кафедрі теорії та історії музики Харківської державної академії культури відповідно до комплексної науково-дослідної теми «Вітчизняна та світова культура: історико-теоретичні аспекти» (державний реєстраційний номер: 0109U000511), а також теми кафедри теорії та історії музики «Музика і музикознавство в контексті світового культурного часопростору». Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради Харківської державної академії культури, протокол № 4 від від 01 грудня 2023 р.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в наступному:

Вперше в українському музикознавстві:

- обґрунтовано значення творчої постаті О. Черепніна в світовому музичному мистецтві ХХ ст.;
- висвітлено характер репрезентації творчої особистості та мистецької діяльності О. Черепніна в світовому музикознавчому дискурсі;
- створено системну історіографію світових досліджень у сфері *черепнінознавства* як окремого напрямку сучасної музикології та запропоновано типологію музикознавчих публікацій, присвячених творчій постаті, мистецькій діяльності та композиторській спадщині О. Черепніна;
- охарактеризовано музично-теоретичну концепцію О. Черепніна у контексті творчих пошуків композиторів першої половини ХХ ст. та обґрунтовано специфіку музичної мови митця;
- визначено основні напрями творчої діяльності О. Черепніна;
- здійснено періодизацію творчої діяльності О. Черепніна та охарактеризовано її основні етапи;
- узагальнено та систематизовано композиторську спадщину О. Черепніна та створено її жанрову типологію;
- висвітлено концертно-виконавську діяльність О. Черепніна як піаніста;
- охарактеризовано музично-педагогічну діяльність О. Черепніна та визначено її основні етапи;
- висвітлено культурно-просвітницьку діяльність О. Черепніна;
- розкрито характер творчого діалогу Олександра Черепніна з китайською культурою;
- охарактеризовано творчу діяльність О. Черепніна у Китаї та обґрунтовано її історичну роль у розвитку китайського музичного мистецтва ХХ ст.;
- розкрито вплив китайської культури та мистецтва на композиторську творчість О. Черепніна;

- визначено характер утілення образів китайської літератури та фольклору в Концерті (Фантазія) для фортепіано з оркестром № 4 оп. 78 Олександра Черепніна та охарактеризовано мовно-композиційні особливості цього твору;
- розкрито особливості композиторської інтерпретації китайської поезії у вокальному циклі О. Черепніна «Сім пісень на вірші китайських поетів» оп. 71 та висвітлено характер музичної мови та композиційної структури твору;
- введено до наукового обігу української музикології значну кількість композиторських творів О. Черепніна (Концерт для фортепіано з оркестром № 4 оп. 78 та *Сім пісень на вірші китайських поетів* оп. 71; а також: опери «Оль-Оль» і «Німфа та селянин»; балет «Фрески Аджанти»; Симфонія № 1, Симфонічна молитва, Камерний концерт для флейти, скрипки та фортепіано; *П'ять концертних етюдів у китайському стилі* для фортепіано, *Грузинська рапсодія*, *Magna Mater*, кантата *Живи любов'ю*, тощо);
- створено творчі портрети видатних музикантів – учнів та послідовників Олександра Черепніна: Філіпа Реймі (*Phillip Ramey*), Енріке Альберто Аріаса (*Enrique Alberto Arias*), Гая Вюльнера (*Guy Snyder Wuellner*), Глорії Коутс (*Gloria Coates*), Джона Дауні (*John W. Downey*), Роберта Мучинські (*Robert Muczynski*), Марти Брейден (*Martha Braden*), Хе Лутіна (*He Luting*) та ін.

Уточнено: засади періодизації творчої діяльності О. Черепніна.

Отримали подальший розвиток: уявлення про змістовно-концептуальні трансформації в європейському музичному мистецтві першої половини ХХ ст.; уявлення про китайську традиційну музичну культуру та національні музичні інструменти; уявлення про шляхи розвитку китайського музичного мистецтва ХХ ст.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і результатів забезпечено застосуванням комплексу наукових методів, адекватних меті, об'єкту, предмету та завданням дослідження; теоретичним аналізом стану досліджуваної проблеми в дискурсі музикології; апробацією й упровадженням результатів дослідження в практику роботи мистецьких закладів вищої освіти.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання основних положень та висновків дисертації в подальших наукових дослідженнях у сфері музикознавства, а також у виконавській і педагогічній практиці (зокрема, у вузівських курсах «Історія світової музики», «Музика ХХ ст.», «Історія і теорія музики ХХ ст.», «Сучасні композиторські технології», «Еволюція музичних стилів», «Історія та теорія музичного виконавства», «Проблеми виконавського музикознавства», «Історія та теорія фортепіанного мистецтва», «Історія китайського музичного мистецтва», «Музична інтерпретація», «Філософія музики», «Музична естетика», «Композиторські школи ХХ ст.», «Історія та теорія сучасної

музики», «Проблеми сучасної музикології», «Орієнталістика», «Музична культура позаєвропейських цивілізацій», «Аналіз музичних творів» тощо).

Повнота опублікування результатів дослідження. За темою дисертаційного дослідження здійснено *десять* публікацій, з яких – *чотири* статті у фахових виданнях, рекомендованих МОН України (категорія «Б») та *шість* тез, виданих у збірниках матеріалів науково-теоретичних та науково-практичних конференцій. Серед публікацій дисертанта – 9 є одноосібними, 1 стаття написана в співавторстві з науковим керівником. Особистий внесок дисертанта до цієї публікації складає 50%.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Чень Хайюнь. Ладогармонічна концепція композиторської творчості Олександра Черепніна // *Культура України : зб. наук. пр. / Харків. держ. акад. культури ; за заг. ред. В. Шейка. Харків : ХДАК, 2021. Вип. 73. С. 121-127. <https://doi.org/10.31516/2410-5325.073.17>*

2. Чень Хайюнь. Композиторська творчість Олександра Черепніна: періодизація та жанрово-тематична характеристика // *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобицького держ. пед. ун-ту імені Івана Франка. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 70. Т. 2. С. 143-149. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/70-2-19>*

3. Чень Хайюнь. Музично-педагогічна та просвітницька діяльність Олександра Черепніна в Китаї та США // *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобицького держ. пед. ун-ту імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Вип. 74. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2024. Т. 2. С. 148-155. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/74-2-23>*

4. Польська І., Чень Х. Творча постать Олександра Черепніна у світовому науковому дискурсі // *Мистецтвознавчі та культурологічні студії. (Fine Art and Culture Studies). Вип. 3. Луцьк : Волин. нац. ун-т імені Лесі Українки, 2024. С. 74–81. DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2024-3-11>*

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дослідження:

5. Чень Хайюнь. Як Олександр Черепнін у Китаї перетворився на Ци Ерпіна // *Мистецтво та шляхи його осмислення в дослідженнях молодих науковців : матеріали ХХ Міжнар. наук.-творч. конф. студентів та аспірантів, учасників V Всеукр. конкурсу з теорії музики ім. Т. С.Кравцова / Харків. нац. ун-т мистецтв імені І. П. Котляревського. Харків : ХНУМ, 2020. С.25-27.*

6. Чень Хайюнь. Творча постать Олександра Черепніна в контексті діалогу культур // *Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття :*

матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених (23-24 квіт. 2020 р.) / Харків. держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2020. С. 121-122.

7. Чень Хайюнь. Музично-просвітницька та педагогічна діяльність Олександра Черепніна в Китаї в 1930-ті рр. // Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку : матеріали міжнар. наук. конф. (26-27 листоп. 2020 р.) / Харків. держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2020. С. 350-351.

8. Чень Хайюнь. Роль Олександра Черепніна в процесі становлення китайської фортепіанної музики // Культура та інформаційне суспільство XXI століття: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених (22 – 23 квіт. 2021 р.) / Харків. держ. акад. культури. Харків: ХДАК, 2021. С. 154-155.

9. Чень Хайюнь. Китайська тематика у композиторській спадщині Олександра Черепніна // Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку : матеріали міжнар. наук. конф. (17–18 листоп. 2022 р.) / Харків. держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2022. С. 357-358.

10. Чень Хайюнь. Сучасне втілення мистецьких ідей Олександра Черепніна у контексті діалогу Схід – Захід: міжнародний конкурс композиторів у Нью-Йорці // Культура та інформаційне суспільство XXI ст. : матеріали міжнар. наук.-теорет. конф. (18-19 квіт. 2024 р.). У 2 ч. Ч. 1. / Харків. держ. акад. культури. Харків: ХДАК, 2024. С. 230-231.

2. Апробація результатів дисертації.

Дисертація та її результати обговорювалися на засіданнях кафедри теорії та історії музики Харківської державної академії культури. Основні положення дослідження були оприлюднені автором шляхом доповіді на 8 наукових конференціях (6-ти міжнародних і 2-х всеукраїнських). Серед них – *міжнародні*: міжнародна науково-творча конференція «Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку» (Харків, ХДАК, 2020, 2022); міжнародна науково-творча конференція «Мистецтво та шляхи його осмислення в дослідженнях молодих науковців» (Харків, ХНУМ імені І. П. Котляревського, 2020; 2021); міжнародна науково-теоретична конференція молодих учених «Культура та інформаційне суспільство XXI століття» (Харків, ХДАК, 2024); міжнародна молодіжна науково-творча конференція імені Стефанії Павлишин (Львів, ЛНМА імені М. Лисенка, 2024); *всеукраїнські*: Всеукраїнська науково-теоретична конференція молодих учених «Культура та інформаційне суспільство XXI століття» (Харків, ХДАК, 2020, 2021).

Результати наукового дослідження Чень Хайюнь «Творча діяльність О. Черепніна в контексті світового музичного мистецтва XX ст.», поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво», обговорено і схвалено на засіданні фахового семінару кафедри теорії та історії музики Харківської державної академії культури.

3. Відповідність дисертації вимогам, передбаченим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Дисертаційна робота Чень Хайюнь «Творча діяльність О. Черепніна в контексті світового музичного мистецтва ХХ ст.», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 025 Музичне мистецтво, містить раніше не захищені й одержані особисто автором наукові результати у сфері сучасної музикології, які у сукупності розв'язують проблеми діалогу культур Схід – Захід та художньо-технологічних інновацій в музичному мистецтві ХХ ст.

Дисертація Чень Хайюнь «Творча діяльність О. Черепніна в контексті світового музичного мистецтва ХХ ст.» є самостійною науковою працею, яка за своїм змістом, рівнем новизни й практичним значенням одержаних результатів відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 і може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво» у разовій спеціалізованій вченій раді.

Головуюча на засіданні фахового семінару:

доктор мистецтвознавства,

доцент, професор кафедри

хорового диригування та академічного співу

Харківської

державної академії культури

Юлія ВОСКОБОЙНИКОВА